

Spreeken en luisteren

'Mondelinge vaardigheden zijn nodig om in de samenleving te functioneren: thuis, op school, onderweg, in een groep, een winkel, op het werk. Naar anderen luisteren, deelnemen aan een gesprek, je mening kenbaar maken, een boodschap overtuigend overbrengen, een gerichte vraag om informatie stellen. Bovendien is mondelinge taalvaardigheid de basis van schriftelijke taalvaardigheid. Met vertellen en presenteren voor een groep werken kinderen aan hun taalvaardigheid, sociale vaardigheden, uitdrukkingsvaardigheid, denken en literaire ontwikkeling. In de loop van het basisonderwijs kunnen kinderen steeds beter monologen (verhaal, spreekbeurt of presentatie) houden. Hun woordenschat neemt toe en ze gaan gaandeweg samenhangender vertellen en meer samengestelde zinnen gebruiken. Bovendien leren ze hun taalgebruik planmatig inzetten. Daarnaast letten ze meer op de vorm en opbouw van hun voordracht in plaats van alleen op de inhoud.'

(Expertisecentrum Nederlands, www.leerlijntaal.nl)

Hoe komt het dat alle kinderen taal leren, of ze nu op school zitten of niet, zonder dat ze er veel moeite voor hoeven doen? En dat taal op school vaak ineens een struikelblok voor hen wordt, een 'moeilijk vak', waar hun leerkrachten en ouders bezorgd over zijn? Is er iets mis met ons taalonderwijs? Of ligt het aan de kinderen? Scholen krijgen van bovenaf vaak de opdracht hun taalonderwijs te verbeteren en ze worden steeds strenger afgerekend op de resultaten van hun kinderen.

Om kinderen op school zodanig aan het praten, luisteren, lezen en schrijven te krijgen dat ze zich op al die gebieden optimaal ontwikkelen, is het nodig om *te beginnen waar ze al zijn*.

Wat betekent het als je als leerkracht wilt beginnen bij de kinderen en niet bij de leerstof?

- Je begint met een positief beeld van het taalniveau dat een kind al bereikt heeft, hoe 'laag' dat ook is ten opzichte van de standaardnorm.
- Je begint bij iets dat van de kinderen zelf komt: een vraag, een woord, een verhaal, een door henzelf beleefde gebeurtenis.
- Je begint bij vragen en onderwerpen die uit het echte leven zelf komen.
- Je herkent in taaluitingen van kinderen mogelijkheden om hen zowel inhoudelijk als op technisch taalgebied een stap verder te helpen.
- Je ziet taal als middel tot communiceren, leren en denken, in plaats van als doel van lessen
- Je helpt kinderen dit middel effectief te gebruiken.

Als het begin er eenmaal is, komt er een proces op gang. En om dat proces gaat het. Want taalontwikkeling is een proces dat nooit klaar is.

Een boeiend en interessant gebied om hier als leerkracht ervaring mee op te doen is in de reflectie op cultuureducatie.

Verhalen vertellen hoort bij de mens. Met het vertellen van verhalen organiseren wij onze gedachten, vertellen we onze geschiedenis. Duizenden jaren lang was de mondelinge overlevering de enige manier om deze informatie over te dragen. De ontdekking van het schrift gebeurde zo'n 5000 jaar voor Chr. In Europa bestaat de boekdrukkunst pas sinds de 15de eeuw en de leerplichtwet werd in Nederland pas in 1901 van kracht. Nog altijd is het gesprek, het verhaal, onze primaire vorm van communicatie.

Taalvorming: van vertellen naar stellen

Bij Taalvorming werk je doelbewust met de eigen ervaringen van kinderen. Het kan daarmee goed ingepast worden in bijvoorbeeld Interactief taalonderwijs, betekenisvol leren en reflectie op cultuureducatie.

Bij Taalvorming:

- zijn kinderen betrokken en gemotiveerd, omdat in principe gewerkt wordt met hun eigen ervaringen
- kan elk kind op zijn of haar eigen taalniveau meedoen en een stapje verder komen
- ervaren kinderen dat taal niet moeilijk en vervelend is, maar makkelijk en interessant
- worden de taaldomeinen niet van elkaar gescheiden, maar is er altijd een samenhang tussen praten, luisteren, lezen en schrijven
- staan technische taalvaardigheden altijd in dienst van de inhoud en de bedoeling van de teksten
- is er een voortdurende talige interactie tussen kinderen onderling en tussen leerkracht en kinderen
- worden kinderen gezien als complete, veelzijdige mensen met een eigen motivatie en een eigen kracht om te leren
- zien leerkrachten zichzelf als onmisbare professionals die het eigen leerproces van kinderen kunnen ondersteunen

Wat is het geheim van Taalvorming?

Dat ligt in een simpele waarheid: kinderen vinden het, net als andere mensen, leuk en interessant om hun ervaringen en verhalen met elkaar te delen. Hun ervaringswereld biedt een onuitputtelijke voorraad aan onderwerpen om over te praten en te schrijven.

Vertellen en schrijven over eigen ervaringen betekent dat kinderen weten waarover ze gaan vertellen en schrijven, dat ze betrokken zijn bij de inhoud van hun eigen teksten en die van anderen en dat ze gemotiveerd zijn om hun teksten zo goed mogelijk te maken. Bij elkaar opgeteld: vertelplezier, schrijfplezier en motivatie!

Als kinderen eenmaal gemakkelijk vertellen en schrijven, bouwen ze het zelfvertrouwen en de ervaring op die ze nodig hebben om er beter in te worden. Net als andere taalvaardigheden leer je vertellen en schrijven vooral door het veel te doen. Maar ook door uitgedaagd te worden het nog beter, of anders te doen. Daar komt de leerkracht in het spel: die kan zorgen voor nieuwe vragen, nieuwe opdrachten en nieuwe elementen in een les als kinderen stilstaan of zich gaan vervelen.

Taalvorming vervult een brugfunctie tussen spreken en schrijven. Van *vertellen wat je bedoelt* stappen kinderen met behulp van deze werkwijze over naar *opschrijven wat je bedoelt*.

Stellessen vallen bij tijdgebrek vaak het eerste af. Veel leerkrachten zijn ontevreden met de schrijfproducten van hun leerlingen, maar ook met de kwaliteit van hun eigen lessen. Schrijfplezier, schrijfpromotie? Niet dus. Of in elk geval te weinig om kinderen blijvend voor schrijven te motiveren.

Een recent onderzoek van de Inspectie (Inspectie van het onderwijs, 2010), wees uit dat op de meeste scholen weinig tijd voor schrijven is ingeruimd, dat de didactiek te wensen overlaat, dat de voortgang in schrijfvaardigheid van kinderen niet gevolgd wordt en dat scholen nauwelijks aandacht besteden aan verbetering van het schrijfonderwijs. (...)

Zou schrijfplezier op de basisschool na groep 3 dan helemaal niet bestaan? Hoe ziet schrijfplezier er eigenlijk uit? is het mogelijk om het enthousiasme voor schrijven van derdegroepers vast te houden tot in groep 8? Als kinderen plezier in schrijven hebben, worden ze er dan ook beter in? En hoe zit het met het schrijfplezier van de leerkracht?

(Iedereen kan leren schrijven, Suzanne van Norden)

Informatie:

Adrie Gloudemans (Verteltheater 'WatverteljeMenu')

(073)5218511 - (06)24520465

www.watverteljemenu.nl

a.gloudemans@home.nl